

ные технологии организации социальной активности граждан Приволжского федерального округа. В: Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. Серия Социальные науки, 2007, №2 (7).

36. Филиппов А.М. *Социально-культурные аспекты активности женщин в современных российских условиях*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата социологических наук. Санкт-Петербург, 2008.

37. Чиквадзе В.М. *Социалистический гуманизм и права человека*. Москва: Наука, 1978.

38. Шафиров В.М. *Правовая активность советских граждан*. Красноярск: Изд-во Красноярского государственного университета, 1982.

39. Щербакова Н.В. *Правовая установка и социальная активность личности*. Москва: Юридическая литература, 1986.

40. Ягофаров Д.А. *Современная теория государства и права: Словарь категорий и понятий: Учебное пособие*. Екатеринбург, 1994.

41. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la *Strategia de informare și comunicare în domeniul apărării și securității naționale pentru anii 2012-2016*, nr. 569 din 03.08.2012. În: Monitorul Oficial Nr. 166-169 din 10.08.2012.

DESPRE AUTOR /ABOUT
AUTHOR

COSTACHI Gheorghe,
doctor habilitat în drept, profesor
universitar,
cercetător științific principal la
Institutul de Cercetări Juridice și
Politice

Candidate of Legal Sciences,
professor,
Senior scientific researcher
at the Institute of Legal and
Political Studies

e-mail: costachi70@mail.ru
tel.: 069125188

CZU -340.13

LEGALITATEA ȘI LIBERTATEA - ELEMENTELE DETERMINANTE ALE REALIZĂRII PRINCIPIULUI EGALITĂȚII DE DREPT

Dumitru BALTAG,

doctor habilitat în drept, profesor universitar

Adelina FLOREA,

doctor în drept, conferențiar universitar interimar

REZUMAT

Legalitatea și egalitatea în drepturi sunt două fenomene ce se împletesc reușit la implementarea lor în statul de drept. Sistemul care accentuează acest tandem reușit este cel al justiției, care, dacă acționează în strictă conformitate cu legea și respectă principiile justiției eficiente, cu siguranță va contribui enorm la transpunerea în practică a legalității, libertății și egalității, iar, în cele din urmă, nu vor putea merge separat nici în drept, nici în fapt. Acest lucru face evidentă pe alocuri inseparabilitatea legalității și libertății de egalitate. Și acest lucru este pe deplin adevărat, întrucât libertatea și egalitatea *de facto* se fundamentează pe cea de drept, or, constatarea unei egalități *de facto* nu este altceva decât rezultatul respectării principiului legalității la aplicarea normelor ce reglementează egalitatea și libertatea subiectelor de drept.

Cuvinte-cheie:

LEGALITY AND FREEDOM - THE DETERMINANT ELEMENTS OF THE IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLE OF EQUALITY OF RIGHT

SUMMARY

Legality and equality of rights are two phenomena that are successfully interwoven with their implementation in the rule of law. The system that accentuates this successful tandem is that of justice, which, if it acts in strict accordance with the law and respects the principles of effective justice, will certainly contribute enormously to the implementation of legality, freedom and equality, and the latter will not be able to go separately neither in law nor in fact. This makes evident the inseparability of legality and freedom of equality. And this is entirely true, since freedom and *de facto* equality are based on the rule of law, and the finding of *de facto* equality is nothing more than the result of the observance of the principle of legality in the application of the rules governing equality and the freedom of the subjects of law.

Keywords: legality, equality, freedom, principle of equality, legal issues

Introducere. Egalitatea în fața legii nu este echivalentă cu egalitatea în drepturi a subiecților de drept. Astfel, egalitatea în fața legii ar semnifica ideea că toate subiectele de drept, indiferent de orice criteriu (de orice natură) sunt tratați în mod egal de legiuitor și de către orice autoritate de stat, având drepturi și obligații egale în situații juridice identice. Iar egalitatea în drepturi presupune drepturi egale pentru toți. Astfel, cei ce își valorifică drepturile putem spune că se

bucură *de facto* de această egalitate în drepturi, în situația lor, egalitatea de drept se transformă în egalitate de fapt. Iar cei ce nu își valorifică drepturile reglementate de lege, pur și simplu, nu simt manifestarea egalității *de facto* în virtutea faptului că nu intră în raporturile juridice ce nasc la rândul lor situații juridice identice/similare cu cei din prima categorie.

Legalitatea este un principiu omniprezent și obligatoriu a fi respectat în toate ramurile dreptului și

de către toate categoriile de autorități publice indiferent din ramura cărei puteri face parte aceasta. La fel, legalitatea este un principiu pe care trebuie să își fundamenteze comportamentul orice cetățean într-un stat de drept. Or, putem să afirmăm fără teamă că legalitatea este izvorul principiilor tuturor instituțiilor dreptului.

Scopul studiului îl constituie analiza principiilor legalității și libertății - ca elemente determinante ale realizării principiului egalității de drept. În lucrarea de față ne interesează paralela între noțiunile libertate, legalitate și egalitate, căutând totodată elementele ce le apropie sau le distanțează.

Rezultate obținute și discuții. Este devenită deja clasică ideea teoreticienilor de a confrunța sau opune conceptele de legalitate și cel de legitimitate. Pe noi însă în lucrarea de față ne interesează o paralelă și nicidecum confrunțarea între noțiunile de egalitate, libertate și legalitate, căutând totodată elementele ce le apropie sau distanțează. Un lucru cu care suntem și noi de acord, este că limbajul uzual al juriștilor, aplicarea legii, textul legii și normele teoretice clasice nu coincid întotdeauna. Ba dimpotrivă, la momentul în care încercăm să suprapunem toate aceste laturi ale unui și aceluiași fenomen, depistăm că există un oarecare decalaj, iar legiuitorul, apoi cel ce aplică legea au menirea de a diminua la maxim aceste decalaje și de a apropia fenomenul legalității, libertății și egalității de realitatea propriu-zisă din orice etapă istorică. Altfel spus, legalitatea este izvorul tuturor principiilor dreptului și a instituțiilor sale.

În același context F. Măgureanu [1,p.28] afirmă că „principiul legalității este un principiu – cadru în care trebuie să se regăsească toate celelalte principii”.

Vorbind despre legalitate, de exemplu în justiție putem să trecem la ea doar prin prisma legalității ca

principiu fundamental al statului de drept. Astfel, Hodes Matthew (făcând referire la comunicările judecătorilor Judecătoriei Supreme a SUA în cadrul Conferinței Băncii Mondiale din 2003), consideră că statele care se bazează pe principiul legalității, dispun de următoarele caracteristici:

- Statele prezintă condiții „egale de joc” pentru toți cetățenii, asigurând tuturor egalitate în fața legii;

- În aceste state există un sistem judiciar care asigură adoptarea hotărârilor de către judecători imparțiali, liberi de presiune politică în baza faptelor și legii;

- Aici există un sistem judiciar care asigură un control efectiv asupra abuzurilor în cadrul organelor puterii executive, sistem al căror hotărâri se bucură de stimă și se execută [2, p. 3].

Astfel, legalitatea presupune respectul literei legii de către oricine și în orice împrejurări. În același timp, legalitatea este un principiu fundamental al activității tuturor organelor de stat chemate să asigure respectarea legii și a prevederilor cerințelor democratice. Cu atât mai mult, legalitatea reprezintă un imperativ al activității instanțelor de judecată, lucru ce este stipulat expres în Constituția R. Moldova în art. 114: „Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești”.

Dând o definiție principiului legalității din perspectivele unui principiu al activității judecătorești, D. Roman [3,p.21] menționează că desfășurarea întregii activități procesuale, toate actele participanților la proces, deliberarea și hotărârea pronunțată trebuie să aibă loc și să se realizeze numai în conformitate cu prevederile legii.

Legalitatea în ansamblu, din perspectiva principiilor justiției, presupune: respectarea de către instanța de judecată, pe tot parcursul judecării, a cauzei și a normelor materiale și procesuale (penale, civile, procesual-penale, procesu-

al-civile etc.); garantarea respectării drepturilor procesuale ale participanților la proces și utilizarea exclusivă a mijloacelor admise de lege; efectuarea oricărei activități procesuale în conținutul și formele reglementate de lege; organizarea controlului judiciar și a supravegherii judiciare pentru asigurarea respectării întocmai a prevederilor Constituției și a altor acte normative etc.

În raport cu egalitatea, legalitatea este o garanție a egalității juridice a subiectelor de drept. Bineînțeles că ori de câte ori ne referim la egalitatea juridică a subiectelor de drept, nicidecum nu sugerăm că ar fi vorba de o egalitate absolută și nemărginită. Dimpotrivă, recunoaștem că egalitatea, cu respectarea principiului legalității, are limite legale prestabilite. Astfel, există chiar ramuri de drept în care este specifică subordonarea juridică sau ierarhizarea subiectelor. Dar nicidecum acest lucru nu poate știrbi egalitatea tuturor subiectelor de drept din aceeași categorie, iar pe de altă parte nicidecum subiectul superior în drepturi nu poate să desconsidere personalitatea subiectului subordonat, ba dimpotrivă va ține cont de obligațiile proprii și va ține să le execute în strictă conformitate cu prescripțiile legii, dar și de drepturile subiective ale celui alt subiect.

Deci, principiul egalității în drepturi al cetățenilor presupune ca la situații juridice egale să se aplice un tratament juridic egal. Este evident că atunci, când art.16 din Constituția Republicii Moldova vorbește despre o egalitate în drepturi se referă la o egalitate juridică formală și nu la egalitatea de condiții. A face din promovarea egalității un drept subiectiv, nu implică în nici un caz promovarea egalității de condiții [4,p.26]. Acest lucru nu poate decât să fie întâmplător, adică egalitatea de condiții a unor persoane poate surveni ca rezultat al acțiunilor acestor persoane, însă

nicidecum statul nu este obligat la crearea de condiții egale pentru fiecare. Statul asigură condiții egale de dezvoltare și de activitate, însă în cazul în care fiecare valorifică aceste condiții în mod diferit și situațiile diferitor indivizi se diferențiază tot mai mult, iar acest lucru în consecință nu obligă statul la nimic. Dimpotrivă, fiecăruia îi sunt acordate șanse egale și în tot cazul respectul drepturilor fiecăruia trebuie și este garantat de stat prin intermediul reglementărilor în vigoare și prin intermediul instituțiilor sale.

Egalitatea în drepturi constituie o garanție referitoare la exercitarea drepturilor fundamentale prevăzute în cuprinsul Constituției, dar și a oricăror alte acte.

Aici, în mod special, ne referim la egalitatea în fața legii și la egalitatea în fața instanței. În consecință, prin respectarea principiului egalității, consfințit de actul de la Bangalore, se asigură respectarea *dreptului fiecăruia la un proces echitabil*. După cum s-a menționat, acesta este reglementat de art. 6 al CEDO și exprimă dreptul fiecăruia, indiferent de condiția sa fizică, rasă, naționalitate, sex, limbă vorbită etc. la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî, fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia în interesul moralității, al ordinii publice ori a securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci

când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

În conformitate cu reglementările ulterioare ale Convenției, orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită.

În același timp, egalitatea tratamentului din partea instituției justiției presupune și *dreptul la un recurs efectiv* pentru fiecare.

Interzicerea discriminării de către instanță dă dreptul la exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de legislație cu asigurarea de condiții absolute egale pentru toți. Astfel, instanța va trebui să fie conștientă și să înțeleagă diversitatea celor ce compun societatea umană, precum și diferențele ce derivă din această diversitate, cum sunt cele referitoare la rasă, culoare, sex, religie, naționalitate, clasă socială, infirmitate, vârstă, stare civilă, orientare sexuală, statut social și economic sau alte cauze ("motive nerelevante"), dar nu numai acestea. Activitatea de magistrat trebuie desfășurată cu respectul convenit față de toți, respectiv față de părți, de martori, de avocați, de personalul instanței și de colegii magistrați, fără a face vreo deosebire pe motive nerelevante și lipsite de substanță pentru activitatea sa. În același timp, judecătorul nu va permite membrilor instanței sale de judecată sau altor persoane aflate sub influența, autoritatea sau la dispoziția sa, să facă cu bună știință vreo deosebire, pe motive nerelevante și lipsite de substanță, între persoanele respective, în cadrul unei spețe supuse judecării sale și va cere avocaților, în timpul desfășurării procesului în instanță să se abțină de la a-și exprima, prin cuvinte sau atitudine, părtinirea sau prejudecata, pe motive nerelevante, cu excepția situațiilor în care acest lucru devine relevant, din punct de vedere al legii, pentru o chestiune aflată în dezbatere și care poate fi o manieră legitimă de a profesa [5].

Aici, am mai adăuga că din cele menționate se desprinde ideea că din ce în ce mai mult se observă o extindere a ariei de manifestare a egalității între subiectele de drept. Iar acest lucru are și un impact asupra legalității, în sensul că extinderea menționată trebuie în mod necesar și obligatoriu să își regăsească reflectare în legislația în vigoare, întrucât altfel egalitatea de facto nu ar implica în mod necesar și o oarecare stare de legalitate, decât în cazurile în care am înscris noile manifestări ale egalității în litera normelor fundamentale ce o consacră. Altfel, nefiind recunoscute noile tendințe ale egalității, ele vor dobândi un caracter ilegal.

Iar, în acest context, nu ne putem permite să facem abstracție de afirmația lui Charles Eisenmann, citat de francezul Louis Faforeu, care încă în 1957 a pus problema unei definiții a legalității, fiind vorba de o definiție care să nu admită decalaje între concepția clasică a legalității și realitatea juridică existentă. Astfel, juristul menționa că așa-numitul "bloc al legalității" cuprinde totalitatea reglementărilor în vigoare, inclusiv actele individuale și contractuale, care pentru părțile contractante au putere de lege. Astfel, legalitatea se identifică cu reglementarea juridică existentă, cu dreptul pozitiv (în vigoare), pe când principiul legalității postulează un anumit raport între actele administrative și imensitatea de norme cu caracter general și individual [6]. Vrem să menționăm că, aici este evidentă conexiunea dintre egalitatea *de jure* sau principiul egalității de drept și egalitatea *de facto*, cea reflectată de realitatea socială. Iar această clarificare decurge din clarificarea conceptului de legalitate paralel cu cel al principiului legalității. În consecință, egalitatea de drept în calitate de principiu impune reglementări juridice ce ar obliga subiectele, indiferent din ce categorie juridică face le parte, să își construiască conduita spre litera

legii. Egalitatea de facto este anume comportamentul subiectelor de drept care respectă principiul egalității reglementat de lege. Se poate întâmpla însă ca reglementările și realitatea ce reflectă transpunerea lor în practică să nu coincidă. Aceasta ar însemna că legislația reglementează domeniile vieții sociale ținând cont de acest principiu, însă actele administrative, precum și comportamentul subiectelor de drept din alte categorii nu respectă principiul egalității de drept. Ne exprimăm în acest context regretul că în Republica Moldova încă sunt multe la număr situațiile în care nu se poate pune semnul egalității între *de jure* și *de facto*. Iar acest lucru se răsfrânge inclusiv asupra domeniului nostru de studiu, cel al egalității de drept și răspunderii juridice.

În continuare, vorbind de libertate și criteriu al egalității de drept, vom demara prin reiterarea viziunii filosofice a lui Jean-Jacques Rousseau asupra raportului dintre egalitate și libertate. În opera sa matură filosoful evidențiază două căi de atingere și protecție a libertății. Acesta consideră pe deplin posibilă existența omului în condiții de libertate și egalitate, dar e pesimist în raport cu ideea că omenirea va fi capabilă vreodată să se debaraseze de “nelibertate” și alte fenomene conexe [7].

Astfel, constituirea libertății poporului suveran se realizează prin “alienarea” indivizilor, înstrăinarea pulsiunilor contra libertății convenționale garantate prin noul contract social. Astfel, suveranitatea poporului este cea mai sigură garanție a drepturilor individuale (a proprietății drepte contra proprietății injuste și faptice anterioare). Dar ca puterea suverană să aparțină comunității, ea presupune egală repartitie a sarcinilor suverane. Drept urmare, egalitatea susține libertatea. Nu putem vorbi de sarcini de suveranitate egală, decât pentru cetățenii egali dezvoltați

moral, intelectual, etic, logic - deci nu putem vorbi decât despre oameni noi - dincolo de condiția umană actuală, ceea ce se poate reduce la egalitatea educației în sensul pe care-l evoca cu milenii înainte Platon în “*Republica*”. Baza educației și natura egală a aptitudinilor creează un “nou tip uman”, ce rămâne acum din rațiuni economice (economia învățământului și economia familiei contra economiei statului) un ideal rafinat. Subscriem la ideea ca diferențierile nu se pot echilibra decât treptat prin educație, educația generală echilibrând în timp educația familială și educația familială reechilibrând educația generală prin tactica stingerii ecarturilor, cele doua devenind componentele egale ale aceleiași pârgii de suveranitate efectivă. Rousseau consideră că ceea ce definea și definește încă cuvântul democrație este de fapt un sistem electiv coruptibil de puterea banilor. “Democrațiile” actuale sunt imaginea în oglinzi deformate ale idealului nostru uman, ele perpetuând consumul material și cultural irațional, individualismul, goana după bani și bunuri materiale, concentrarea economică, manipularea în scopuri politice îngemănate cu scopuri de consum, înstrăinarea, brutală și totală alienare, intoxicația și abuzul informațional, violența și compasiunea, duritatea și solidaritatea, intoleranța și rasismul, elitismul/intelectualismul contra umanismului, religiozitatea și ateismul, distrugerea/combustia economică a naturii și manipularile genetice, apologia roboticii și falsului biologic, imoralele tehnologii, etc. [8].

Examinând libertatea drept temei și criteriu al egalității juridice, nu putem ignora partea inversă a acesteia – răspunderea, deoarece și libertatea și răspunderea reprezintă în sine regulatori legați indisolubil și omniprezenți ai comportamentului uman. Și dacă recunoaștem că fără libertate nu se poate realiza egalitatea juridică, atunci aceasta

în mod obligatoriu se va răsfrânge și asupra răspunderii. Libertatea și răspunderea reprezintă două categorii legate organic între ele. Răspunderea subiectului presupune existența libertății alegerii comportamentului dintr-un spectru de posibilități existente. În drept, libertatea și răspunderea acționează din punct de vedere juridic asupra comportamentului persoanei și a grupurilor sociale doar în comun. De aceea în sfera juridică, libertatea și răspunderea, de rând cu echitatea apar în calitate de obiecte principale ale echivalării (anume ele exprimă cele mai importante valori juridice pentru individ și societate) și criterii ale temeiniciei, înțelepciunii și utilității formei juridice a egalității.

Libertatea reprezintă posibilitatea omului de a lua decizii ce se valorifică și compară prin prisma necesității, intereselor și condițiilor concrete [9, p.251]. În aceste condiții trebuie să menționăm că raportată la persoană, libertatea nu înseamnă doar simpla posibilitate de a lua decizii sau de a alege comportamente concrete, cel mai important este că această alegere se face în baza propriei voințe, conștient și, în consecință, responsabil. Are omul libertatea de a alege? Această întrebare a fost îndelung dezbătută de-a lungul istoriei, liberul arbitru fiind considerat de mulți trăsătura definitorie a omului. Aceasta ar însemna că în condiții de libertate și egalitate, fiecare este liber în a opta ce comportament alege. Aceasta fiind caracteristica principală a libertății persoanei, ținem să evidențiem aici cât de importantă este prezența liberului arbitru în condițiile în care o persoană comite un fapt ilicit. Respectiv, la acest gen de situații este vital să se constate că persoana a fost liberă să aleagă și a comis ilegalitatea, iar suplimentar la aceasta a procedat în condiții de egalitate cu ceilalți participanți la raporturile sociale din sfera vizată. Iar dacă ne raportăm la definiri

pe care le oferă Teoria generală a dreptului libertății, ne amintim că cea mai des întâlnită definiție spune că libertatea fiecăruia se întinde până la libertatea altuia, sau până la libertatea celorlalți membri ai societății. Deci, fiind egali, fiecare trebuie să conștientizeze că este liber atâta timp cât ceilalți membri ai societății, la fel liberi și ei, nu sunt în nici un fel stânjeniți ori limitați în exercitarea libertății lor. Acest lucru semnifică ideea că persoanele sunt libere în limitele egalității lor juridice și sunt egale în limitele libertății lor juridice. Altfel spus, aceste idei definitorii ale libertății și egalității dobândesc calitatea de fenomene juridice imediat ce literatura legii le reglementează. Anume această formă de existență a celor două fenomene vizate este importantă pentru studiul comparativ cu instituția răspunderii juridice și cu principiile acesteia.

La origini, libertățile individuale, au fost concepute după modelul proprietății, izvorâte din dreptul civil, protejarea lor trebuind să fie împotriva oricăror atingeri ilicite [10,p.61].

Această reprezentare a libertăților caracteristică ideologiei liberale a sec. XIX, a fost mult timp dominant. Într-adevăr, concepția instituțională a libertăților se regăsea exprimată într-o anumită măsură, în mari declarații revoluționare ale sec. XVIII, în special în SUA.

Concepția pur defensivă a libertăților a fost o deformare a acestei concepții instituționale prezentă la origine [10,p.61].

Valorificarea libertății personale este o iluzie fără reglementări procedurale care să-i asigure titularului respectul și dreptul la viață umană [11,p.52]. Fără acte normative suplimentare care să consfințească normativ acest fenomen, valorificarea prevederilor constituționale nu poate fi nici pusă în act și nici garantată [12,p.552].

Există însă o limită a distincției dintre drepturile și libertățile su-

biective ale persoanei. Aceasta se regăsește în acel loc unde devine limpede că și o categorie și cealaltă întruchipează valori ce trebuie puse în protecția statului.

Jurisprudența tratează de o manieră generală libertățile garantate ale individului, dar cu siguranță, în limitele ordinii juridice. Ele vor fi fiind apoi restrânse de către legislativ, în anumite condiții. Atâta timp cât libertatea nu este astfel restrânsă, ea ar trebui, în principiu, să poată fi exercitată pe deplin. Dimpotrivă, este greu de imaginat că dreptul la o prestație poate fi general, înainte de a fi limitat de legislație [10,p.65].

Libertatea de fapt reprezintă plenitudinea potențialului uman ce poate fi valorificat până în acel punct în care deja se intersectează cu cel al altui individ. Astfel, așa cum a menționat Montesquieu, libertatea fiecăruia se întinde sau se limitează de libertățile celorlalți membri ai societății. Întru același scop – neviolarea libertăților celorlalți – filosofii perioadelor anterioare vorbeau despre contractele sociale. Esența acestor contracte rezidă tocmai în acordul de voință a tuturor membrilor societății asupra modului în care aceștia își pot valorifica drepturile și libertățile în maniera în care nu ar supăra sau deranja pe nici un alt membru al societății și în același timp nu ar aduce atingere instituției statului.

Pornind de la ideea contractului social și până în prezent putem concluziona că libertatea este posibilă a fi exercitată, fiecare poate să se bucure de ea și să o valorifice exclusiv în condițiile în care această exercitare are fundamente legale. Astfel, statul de drept nu poate pune de libertate atâta timp, cât ea nu este consfințită prin legi. Tocmai aici se vede adevărul spuselor lui Hegel, care afirma că „dreptul este ceva în genere sfânt numai fiindcă el este existența în fapt a conceptului absolut, a libertății conștiente de sine” [13,p.334].

În același context, M. Djuvara afirma că libertatea este fundamentul Dreptului: spre a pune problema, dacă o faptă sau alta este dreaptă sau nedreaptă, trebuie mai întâi să punem postulatul că acel cineva a fost liber, atunci când a făcut-o. Dacă nu a fost liber, atunci orice problemă de drept dispare și apare numai o problemă științifică. Fiecare dintre noi are circumstanțe în care poate deveni infractor, fiind liber în a alege comiterea unei fapte penale sau nu. Pe de altă parte, există circumstanțe în care nu există libertatea de a alege, legitima apărare sau extrema necesitate. Iar legea, atunci când cataloghează o faptă sau alta ca fiind pasibilă de pedeapsă, neapărat ține cont de aceste circumstanțe și de întinderea libertății de care a dispus cel ce a comis fapta în momentul comiterii ei [14,p.93].

Pe de altă parte, N. Titulescu afirmă că dreptul este o libertate organizată.

Ion Craiova menționează că „în dreptul public, libertatea individuală este condiția omului care dispune de el însuși și posedă facultatea de a se deplasa după voința sa, în opoziție cu captivitatea. După activitățile la care el se referă, se particularizează ca libertate de circulație, de manifestare a vieții private. Dar ea semnifică tot timpul lipsa prescripției autoritare” [15,p.335].

La fel, putem face paralela între libertate și responsabilitate. Această paralelă se deduce din cele menționate anterior, referitoare la faptul că unei persoane i se poate imputa o faptă ilicită doar atunci, când aceasta o comite în deplină libertate și nicidecum constrânsă de anumite circumstanțe concrete. Or, chiar instituția răspunderii juridice se fundamentează pe libertate și pe responsabilitate în același timp. Astfel, se poate trage la răspundere juridică o persoană responsabilă. Însă, nu este o condiție suficientă să constatăm că aceasta este responsabilă, în plus, suntem obligați

să constatăm și libertatea acțiunilor/inacțiunilor acesteia.

Sușinim opinia prof. Gh. Mi-hai precum că răspunderea derivă din responsabilitate, răspunderea juridică e consecința săvârșirii responsabile a unei fapte juridice, tragerea la răspundere juridică e urmare a săvârșirii cu responsabilitate a unei fapte ilicite, adică a încălcării unei dispoziții legale printr-un comportament acționat concret, în cunoștință de cauză, pe când tragerea la răspundere religioasă, de pildă, e consecința încălcării unei reguli divine “cu vorba, cu fapta, cu gândul”, tragerea la răspundere canonică e consecința încălcării unei reguli de drept canonic etc. [10,p.24]. M. Eliescu apreciază răspunderea ca un fapt social care “se rezumă la reacția trezită de o acțiune pe care societatea de la locul și timpul săvârșirii acesteia o socotește condamnabilă” [16,p.5].

Cunoscutul teoretician și filozof I. Humă face distincție între subiectivitatea rațională și cea emoțională: „Teoreticianul dreptului ca om de știință nu este un motostivitor de fapte; el cristalizează travaliul analitic asupra fenomenului juridic în semnificații sintetice, nu odată de ordin valoric”. Poți, de pildă, se întreabă autorul, examina problematica răspunderii numai în articulațiile ei tehnico-procedurale? „Chiar fixarea lor riguroasă, răspunde I. Humă, reclamă repere transtehnice de ordin valoric, în funcție de care abia cunoașterea, și mai ales înțelegerea realizării dreptului se configurează – dincolo de orice automatism de gândire ca un act de evaluare, de căutare a justiției, a dreptății, într-un cuvânt – a valorilor socialmente consacrate” [17,p.270]

Concluzii. Supunând analizei aspectele indicate chiar în cuprinsul lucrării noastre, ajungem să concluzionăm următoarele:

- Atenția acordată de doctrina juridică principiului egalității de drept este condiționată nu doar de conexiunea acestuia cu probleme

fundamentale ale teoriei dreptului, dar și de complicitatea la crearea de instituții juridice concrete. Una dintre aceste instituții, care există pentru asigurarea egalității în raporturile sociale și care în propria persoană evoluează în calitate de manifestare a egalității de drept, este răspunderea juridică.

- Noțiunea de „egalitate” întotdeauna face abstracție de fundamentele sale sociale și diferențele dintre fenomenele puse pe poziții de egalitate. De aici ea nu poate fi exclusiv formală. Dacă se formalizează cu ajutorul legii, avem în față egalitatea de drept. Iar această ipostază a principiului egalității este tocmai cea care ne interesează în studiul nostru asupra corelației acestuia cu instituția răspunderii juridice, inclusiv asupra integrării lui în sistemul de principii ale răspunderii juridice, dar și în construcția normativă de drept a răspunderii juridice.

- Formalizarea egalității este etapa finală a formării egalității în calitate de fenomen independent. Echitatea, libertatea și răspunderea reprezintă fundamentele sociale de bază ale egalității de drept. Fiecare dintre ele nu este doar obiect de egalare și criteriu al egalității de drept, ci și modalitate sau mijloc (formă), și instrument de realizare a acesteia. Astfel, egalitatea nu poate să existe fără echitate sau libertate, dar nici fără răspundere. La rândul lor nici cele din urmă nu pot să se realizeze în plenitudinea lor decât în condițiile existenței egalității de drept și transformării ei în egalitate de facto cu ajutorul conștiinței juridice a societății în general, dar și a fiecărui membru ce pretinde a fi tratat egal în parte.

- Principiul egalității de drept întruhidează un important principiu al sistemelor democratice de drept, care proclamă egalitatea oamenilor în fața legii și egalitatea lor în drepturi prin consfințirea etalonului unic al echității, libertății și răspunderii în actele normative interne și internaționale.

- Referitor la subiectele de drept, conform ideilor fundamentale ale statului de drept, acestea sunt libere în limitele egalității lor juridice și sunt egale în limitele libertății lor juridice. Or, important este calificativul „juridic” sau “de drept”, întrucât orice altă limitare, de orice altă natură nu asigură nicidecum respectarea egalității și nici a libertății. Iar calificativul amintit de noi este funcțional atâta timp, cât există instituția răspunderii juridice, astfel încât orice încălcare a limitelor legale ale acestor două fenomene nu face decât să atragă răspunderea juridică, instituție ce are menirea de a asigura eficiența normelor juridice.

- Instituția egalității în drepturi este o parte componentă a instituției comune a principiului egalității de drept, reprezentând anume acea parte componentă care în condițiile respectării egalității în drepturi a tuturor în fața legii poate influența în mod eficient viața socială.

- Egalitatea de drept nu-și are rostul fără asigurarea transpunerii rigorilor acesteia în realitate, în egalitate *de facto*. Astfel, doar răspunderea juridică este instituția care asigură eficiența normelor de drept, deci eficiența egalității de drept, transformând-o direct sau indirect în egalitate de facto. Aici devin evidente conexiunile, precum și interdependența a trei piloni dintre cei pe care se fundamentează un sistem democratic contemporan.

Referințe bibliografice

1. Măgureanu F. Drept procesual civil. Ed. a II-a, București: All Beck, 1999. 321 p.
2. Matthew Hodes. Promoting the rule of law in the context of anti-corruption strategies. Istanbul: OECD, 2001.
3. Roman D. Organele de ocrotire a normelor de drept. Chișinău: Ruxanda, 1999. 223 p.
4. Muraru I., Iancu Gh. Drepturile libertățile și îndatoririle fundamentale. București: Institutul Român pentru Drepturile Omului, 1992. 360 p.
5. Danileț C. Principiile de la Ban-

galore cu privire la conduita judiciară. (traducere din eng.) Institutul Național al Magistraturii. 129 p.

6. Favoreu Louis. Legalite et constitutionalite. Cahiers du Conseil constitutionnel n°3 (novembre) 1997 <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/nouveaux-cahiers-du-conseil/cahier-n-3/legalite-et-constitutionnalite.52858.html>

7. <http://plato.stanford.edu/entries/rousseau/>

8. Racu S. și alți. Drepturile omului și problema dezabilităților. Reglementări internaționale și naționale privind drepturile omului. Chișinău: Cartier juridic, 2011. 280 p.

9. Goodman R., Alston ph International Human Rights. London: Oxford University Press, 2012. 16632 p.

10. Mihai Gh. Fundamentele dreptului. Teoria răspunderii juridice. Vol. V, București: Beck, 2006. 292 p.

11. Perelmann Ch. Le raisonnable et le déraisonnable en droit. Bibliothèque de Philosophie du droit, vol. XXIX, Paris, 1984.

12. Mr. Justice Ramsey the Honorable. Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases. Twelfth Edition, London: Oxford University Press, 2013. 112 p.

13. Craiovan I. Tratat elementar de teoria generală a dreptului. București: ALL Beck, 2001. 384p.

14. Djuvara M. Drept și sociologie. București: Isd, 1936. 536 p.

15. Craiovan I. Tratat elementar de Teoria Generală a Dreptului. București: 1999. 334 p.

16. Eliescu M. Răspunderea civilă delictuală. București: ed. Academiei Române, 1972. 250 p.

17. Huma I. Cunoașterea și interpretarea în drept. Accente axiologice. București: Academiei române, 2005. 270 p.

INFORMAȚIA DESPRE AUTORI

Dumitru Baltag,
dr. hab., prof. univ.
Adelina Florea –doctor în drept

INFORMATION ABOUT AUTHORS

Dumitru Baltag,
dr. hab., in Law, University
professor
e-mail: dumitrubaltag@gmail.com

Adelina Florea,
doctor of Law
e-mail: florea-adelina@mail.ru

CZU 347.451

OBIECTUL CONTRACTULUI DE VÂNZARE LA DISTANȚĂ

Vlada CALMÎC,

lector universitar, magistru în drept, Universitatea de Stat din Moldova

REZUMAT

Complexitatea cercetării obiectului juridic și material al contractului de vânzare la distanță se datorează faptului că legea specială în domeniul vânzării la distanță nu definește nici noțiunea contractului de vânzare la distanță, nici obiectul lui. Interpretarea gramaticală și logică a noțiunii de contract la distanță, ne permite să afirmăm că pot constitui obiectul material al contractelor la distanță, atât produse, cât și servicii. În acest context apar mai multe probleme de ordin teoretic și practic, care urmează a fi soluționate în cel mai apropiat timp, deoarece vânzarea la distanță este o ramură a economiei care arată o dezvoltare foarte rapidă și este una dintre cele mai promițătoare domenii de afaceri din întreaga lume.

Cuvinte-cheie: vânzările la distanță, comerțul, vânzările on-line, consumatorul, sistemul de vânzări organizat la distanță, produs, servicii, informație.

OBJECT OF THE DISTANCE SALE CONTRACT.

Vlada CALMIC,

lecturer, master of laws, Moldova State University

SUMMARY

The complexity of investigating the legal and material object of the distance selling contract is due to the fact that the special law on distance sales does not define either the notion of the distance selling contract or its object. The grammatical and logical interpretation of the term distance contract allows us to affirm that the material object of distance contracts, both products and services, can be the material object. In this context, there are several theoretical and practical issues to be solved in the near future, because distance selling is a branch of the economy that shows a very rapid development and is one of the most promising business areas in worldwide.

Keywords: Distance selling, commerce, online sales of goods, consumer, distance sales system, product, services, and information.

Introducere. Contractul de vânzare-cumpărare la distanță este o varietate a contractului de vânzare-cumpărare, care însumează mai multe trăsături juridice ale contractului gen. Concomitent, contractul de vânzare-cumpărare la distanță se evidențiază prin mai multe trăsături și elemente specifice. Considerăm că diferența dintre contractul clasic de vânzare-cumpărare și cel de vânzare-cumpărare la distanță constă în limitarea obiectului acestor acte. Totodată, cercetarea obiectului contractului de vânzare la distanță este aproape imposibilă fără analiza problematicii obiectu-

lui contractului gen.

Materiale utilizate și metode aplicate. În studiul de față a fost consultată literatura de specialitate, legislația în vigoare, precum și legislația altor țări, inclusiv directivele Uniunii Europene. Pentru atingerea scopului, au fost aplicate următoarele metode de cercetare științifică: analiza logică, analiza comparativă, sinteza.

Rezultate obținute și discuții. În concepția Codului Civil[1], poate forma obiectul contractului de vânzare-cumpărare a oricărui bun mobil sau imobil, bunul prezent sau viitor, singura restricție fiind impusă de Codul Civil referitoare la legile